

معاونت امور توانبخشی

**دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان
(غیر دولتی روزانه آموزشی و توانبخشی معلولان ذهنی)**

۱۳۹۶

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان
(غیردولتی روزانه آموزشی و توانبخشی معلولان ذهنی)
(ظرفیت ۵۰ نفر)

مقدمه

نظر به اینکه بر اساس قانون تشکیل سازمان بهزیستی و بند ۹ ماده ۲۶ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۸۰/۱۱/۲۷ مجلس شورای اسلامی، صدور پروانه فعالیت برای ایجاد مراکز توانبخشی با هدف گسترش و ارتقاء سطح کیفی ارائه خدمات آموزشی، توانبخشی، مراقبتی به گروه هدف در جهت نیل به توانمندسازی آنان و کاهش تصدی گری دولت، بر عهده سازمان بهزیستی کشور می باشد، این دستورالعمل در اجراء قوانین فوق، با هم اندیشی متخصصان و کارشناسان مرتبط در سازمان بهزیستی کشور، بهزیستی استان ها، انجمن مراکز غیردولتی توانبخشی و انجمن های علمی، در سال ۱۳۹۶ بازنگری و تنظیم شده و پس از تصویب در شورای مدیران حوزه توانبخشی، به منظور اجراء ابلاغ می گردد.

ماده ۱

تعاریف

۱-۱: معلول (توانخواه) ذهنی (فرد با ناتوانی هوشی رشدی)

فردی است که دارای نقص در کارکرد هوشی (عقلانی) (مانند حل مسئله، برنامه ریزی، استدلال و قضاوت) همچنین دارای نقص در عملکرد انطباقی (مانند ارتباط، مشارکت اجتماعی و زندگی مستقل) در حوزه عملی، اجتماعی و مفهومی بوده و نمره هوشبهر وی بر اساس آزمون های استاندارد حداکثر (5 ± 70) باشد. این نقص در دوران رشد (زیر ۱۸ سال) رخ می دهد.

در این دستورالعمل، تعیین بهره هوشی از طریق اجرای آزمون استنفورد-بینه و عملکرد انطباقی با آزمون رشد اجتماعی واینلند خواهد بود.

۱-۲: کودک دارای تاخیر رشدی

کودکی است که به دلیل وقفه های قابل توجه در یک یا چند حیطه ی رشدی، در زمینه ی مهارت های گفتاری، شنوایی، بینایی، حرکتی، اجتماعی و شناختی از بدو تولد تا سن قبل از مدرسه دچار مشکل بوده و در صورت دریافت مداخلات بهنگام، به مراحل رشد طبیعی بازخواهد گردید. در واقع این عبارت برای کودکانی به کار می رود که خصوصیات برجسته تحولی در حیطه های حرکتی، شناختی، عاطفی و اجتماعی که با توجه به سنشان از آنها انتظار می رود را بروز نداده اند.

۳-۱: مرکز غیردولتی روزانه آموزشی و توانبخشی معلولان ذهنی زیر ۱۴ سال

به مرکزی اطلاق می گردد که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از سازمان بهزیستی تأسیس گردیده و تحت نظارت آن توانخواهان ذهنی زیر ۱۴ سال (تمام) واجد شرایط آموزش و توانبخشی و با بهره هوشی تربیت پذیر و آموزش پذیر که امکان استفاده از مدارس سازمان آموزش و پرورش استثنایی را ندارند، به صورت روزانه پذیرش می شوند.

ماده ۲

شرایط تخصصی متقاضی ومسئول فنی

۲-۱: شرایط تخصصی متقاضی:

- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی دکترای پزشکی عمومی و یا کارشناسی ارشد و بالاتر در رشته های کاردرمانی، گفتاردرمانی، روانشناسی، مددکاری اجتماعی، علوم تربیتی (با گرایش کودکان استثنایی)، مدیریت و مشاوره توانبخشی، از دانشگاه های مورد تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی با معدل حداقل ۱۵ در دو مقطع تحصیلی متوالی
- سابقه کار مرتبط با توانخواهان ذهنی حداقل به مدت ۵ سال

۲-۲: شرایط تخصصی مسئول فنی:

- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی دکترای پزشکی عمومی و یا کارشناسی و بالاتر در رشته های کاردرمانی، گفتاردرمانی، روانشناسی، مددکاری اجتماعی و علوم تربیتی (با گرایش کودکان استثنایی)، مدیریت و مشاوره توانبخشی از دانشگاه های مورد تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی با معدل حداقل ۱۵ در دو مقطع تحصیلی متوالی
- سابقه کار مرتبط با توانخواهان ذهنی حداقل به مدت ۲ سال

تبصره: برای افرادی که پیش از ابلاغ این دستورالعمل و بر مبنای مفاد دستورالعمل های پیشین موفق به اخذ پروانه های موافقت اصولی و مسئول فنی گردیده اند، شرایط مندرج در دستورالعمل های زمان اخذ مجوز، جاری خواهد بود.

ماده ۳

ضوابط پذیرش وشرایط ترخیص

۳-۱: ضوابط پذیرش

- توانخواهان ذهنی با هوشبهر کمتر از ۷۰ و سن زیر ۱۴ سال (تمام)
- کودکان دارای تاخیر رشدی تا ۶ سال تمام

تبصره ۱: در این مراکز به کودکان فوق در سنین زیر ۴ سال، به صورت خانواده محور ارائه خدمت خواهد گردید. در این نوع

خدمت کودک همراه با والد در هر روز حداقل دو ساعت در مرکز حضور داشته و هر دو از خدمات مرتبط برخوردار خواهند گردید.

۳-۲: شرایط ترخیص

- کسب توانمندی جهت استفاده از خدمات سطوح بالاتر نظیر مدرسه عادی، استثنایی، مرکز حرفه آموزی و یا کارگاه تولیدی حمایتی بنا به تشخیص کمیته توانبخشی
- ترخیص در صورت تمایل خانواده

تبصره ۲: مراکز ملزم به فراهم نمودن بستر مناسب جهت تحقق شرایط ترخیص برای گروه هدف و ارائه گزارش سالیانه در این خصوص به اداره بهزیستی شهرستان و استان می باشند.

ماده ۴

فرایند ارائه ی خدمات در مرکز

پس از طی مراحل پذیرش، فرایند ارائه ی خدمات در مرکز به ترتیب ذیل صورت می پذیرد:

- ارزیابی تخصصی اولیه توسط اعضای تیم تخصصی
- تشکیل پرونده ی تخصصی (درمانی- توانبخشی، آموزشی و حمایتی)
- تعیین اهداف توانبخشی توانخواه (کوتاه و بلند مدت)، به منظور توانمندسازی، جبران محدودیت های عملکردی و دستیابی وی به سطح بالاتری از مشارکت در زندگی فردی و اجتماعی و نهایتا افزایش کیفیت زندگی؛ در یک بازه ی زمانی مشخص - توسط تیم تخصصی - در جلسه ی گروهی
- تدوین و طراحی برنامه ی توانبخشی، منطبق با اهداف فوق و با مشخص شدن شرح وظایف هریک از اعضای تیم
- تعیین و تدوین سرفصل و برنامه های آموزشی و سطح بندی کلاس ها بر اساس توانمندی ذهنی گروه هدف
- اجرای برنامه ی آموزشی و توانبخشی و ثبت کلیه ی اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات پیگیری در پرونده ی تخصصی
- ارزیابی دوره ای (تکوینی) هر شش ماه یک بار
- برگزاری جلسات Case Conference حداقل هر ۶ ماه یک بار بنا به تشخیص تیم توانبخشی - با حضور مربیان، تیم توانبخشی، حداقل یکی از والدین توانخواه و بررسی نتایج ارزیابی های دوره ای به منظور مشخص شدن وضعیت پیشرفت و در صورت نیاز تعدیل در برنامه آموزشی و توانبخشی فعلی
- ضبط و ذخیره فیلم جلسات ارزیابی های اولیه و دوره ای (هر ۶ ماه) به صورت الکترونیک (لوح فشرده، هارد و ...)
- برای مشخص شدن روند توانبخشی توانخواه
- آماده سازی توانخواه و خانواده جهت دستیابی به سطوح بالاتر

ماده ۵

خدمات آموزشی، توانبخشی

۵-۱: خدمات آموزشی

آموزش مهارت های مختلف رشدی شامل :

- مهارت های شناختی یا عملکردهای عالی مغز (مانند حافظه، توجه، جهت یابی، بازشناسی، یادگیری، حل مسئله، شکل دهی مفهوم، تعمیم، توالی و...):
- مهارت های دریافتی بینایی، مهارت های ادراک بینایی (توجه بینایی، حافظه بینایی، تمیز بینایی و...):
- مهارت های شنیداری؛
- مهارت های چشایی و مهارت های بویایی؛
- مهارت های ادراکی - حرکتی؛
- مهارت های حرکتی (درشت و ظریف)؛
- مهارت های ارتباطی - اجتماعی (ارتباط کلامی و غیر کلامی)؛
- مهارت های هیجانی - رفتاری؛
- مهارت های خودیاری (مهارت های مرتبط با پوشاک در آوردن و پوشیدن، مهارت های مرتبط با غذا خوردن، آشامیدن، مهارت های بهداشتی و مراقبت شخصی، مهارت های مرتبط با کنترل ادرار، مدفوع و توالیت رفتن،...)
- مهارت های زندگی مستقل (آماده کردن یک وعده غذای مغذی و سالم، تمیز کردن خانه یا آپارتمان، تمیز کردن لباس ها، استفاده از وسایل الکترونیکی امن، استفاده از تلفن، داشتن فعالیت های تفریحی در خانه، مراقبت از خود در زمان بیماری یا شرایط اضطراری، تعامل با همسایگان، مدیریت سرمایه برای تأمین مخارج خانه خود و...)

۲-۵: خدمات توانبخشی

- کاردرمانی
- گفتاردرمانی
- روانشناسی

تبصره ۱: توانخواهان با تشخیص تیم توانبخشی مرکز، از جلسات انفرادی و گروهی درمانی، توانبخشی، کاردرمانی و گفتاردرمانی بهره مند خواهند گردید.

۳-۵: خدمات فرهنگی هنری

- هنردرمانی
- آموزش هنر در یکی از سه رشته موسیقی، تئاتر یا نقاشی براساس معیارها و برنامه های توانبخشی جهت نیل به اهداف توانمندسازی
- انجام فعالیت های منظم ورزشی با توجه به اهداف توانبخشی و توانمندسازی
- تشکیل تیم های فرهنگی - ورزشی جهت حضور آنها در رقابت های ورزشی یا هنری و جشنواره های مختلف
- برگزاری نشست های منظم با خانواده توانخواهان در قالب انجمن اولیا، مربیان و تیم توانبخشی حداقل هر دو ماه یک بار، با هدف بررسی وضعیت توانخواه و معرفی برنامه آموزشی و توانبخشی وی و در نهایت ارتقا سطح تعامل و توانمندی خانواده ها

تبصره ۲: ساعت فعالیت در این مراکز ساعت ۸ صبح الی ۱۳ و روزهای پنجشنبه از ساعت ۸ صبح الی ۱۲ می باشد.

تبصره ۳: این مراکز در صورت نیاز و با هماهنگی سازمان بهزیستی می توانند در شیفت بعدازظهر نیز ارائه ی خدمت نمایند. ساعت کار در شیفت بعداز ظهر از ساعت ۱۳ تا ۱۸ می باشد.

تبصره ۴: فعالیت بعدازظهر مراکز می تواند ادامه فعالیت شیفت صبح و یا فعالیتی با موضوع فعالیت های صبح و با مجوز سازمان های ذیربط باشد.

تبصره ۵: در صورت وجود ظرفیت خالی یارانه ای در شیفت صبح، مرکز می تواند با رعایت کلیه ضوابط و مقررات و ساعات کاری حاکم بر شیفت صبح، نسبت به پذیرش توانخواه یارانه بگیر در شیفت بعدازظهر اقدام نماید.

تبصره ۶: یارانه کامل در همراه (در صورت تامین از سوی سازمان) به ازای حداقل حضور ۱۵ روزه و برخورداری توانخواه از خدمات مرکز، تعلق خواهد گرفت.

تبصره ۷: ارائه خدمات تخصصی توانبخشی تکمیلی در منزل (مطابق شیوه نامه ابلاغی) امکان پذیر است.

تبصره ۸: ارائه میان وعده ی با کیفیت به همه خدمت گیرندگان در شیفت صبح و عصر (مطابق شیوه نامه ابلاغی از سوی سازمان) و سرو ناهار الزامی می باشد.

ماده ۶

نیروی انسانی

۶-۱: نیروی انسانی تخصصی

- مسئول فنی: بصورت تمام وقت
- کارشناس گفتاردرمانی: یک نفر ۳ روز در هفته
- کارشناس روانشناسی: یک نفر به صورت تمام وقت
- کارشناس کاردرمانی: یک نفر ۲ روز در هفته
- کارشناس تغذیه: یک نفر هر سه ماه یکبار
- مربی امور هنری و ورزشی: هفته ای ۸ ساعت
- مربی آموزشی: حداقل با مدرک کارشناسی مرتبط یا دیپلم (با حداقل ۲ سال سابقه کار در مراکز توانبخشی) به ازای هر دوازده توانخواه یک نفر مربی (یا هر کلاس یک مربی)

تبصره ۱: هر یک از نیروی انسانی تخصصی (به جز مربی آموزشی و کارشناس تغذیه) در صورت انطباق شرایط با مسئول فنی، می تواند به عنوان مسئول فنی معرفی شود.

تبصره ۲: هیچکدام از نیروهای تخصصی نمی توانند به عنوان مربی آموزشی در مرکز فعالیت نمایند.

تبصره ۳: مربیان آموزشی در صورت گذراندن دوره ی هنری و ورزشی مصوب سازمان بهزیستی کشور می توانند به طور همزمان به عنوان مربی هنری و ورزشی انجام وظیفه نمایند.

تبصره ۴: در صورت بکارگیری نیروهای تخصصی فراتر از دستورالعمل، مراتب در فرم ارزشیابی لحاظ خواهد گردید.

۶-۲: نیروی انسانی غیر تخصصی

- آشپز یک نفر در صورت سرو ناهار (در شرایط عقد قرارداد با شرکت های تهیه ی غذا، نیازی به بکارگیری آشپز وجود ندارد)
- کمک مربی: تمام وقت (به ازای هر ۲۴ نفر توانخواه یک نفر کمک مربی) یا هر دو کلاس یک کمک مربی

تبصره ۵: تعداد پرسنل پیشنهادی تخصصی و غیر تخصصی در این دستورالعمل مربوط به مرکز با ظرفیت ۵۰ نفر توانخواه بوده و لذا در مراکز با ظرفیت بالاتر و یا پایین تر به نسبت باید تعداد هر گروه نیروی انسانی مشخص گردد.

تبصره ۶: کلیه کارکنان هر مرکز موظف به شرکت در دوره های آموزشی مرتبط که از سوی سازمان بهزیستی کشور مشخص می شود خواهند بود.

ماده ۷

شرح وظایف نیروی انسانی

۷-۱: مربی آموزشی

- حفظ، نگهداری و هماهنگی برنامه های روزانه کلیه توانخواهان کلاس خود
- اجرای برنامه آموزشی توانخواهان کلاس خود بر اساس برنامه تدوینی توسط تیم توانبخشی
- تحویل گرفتن توانخواهان از سرویس ایاب و ذهاب یا والدین با همکاری کمک مربی
- بردن توانخواهان به کلاس و انجام فعالیت های آموزشی و پرورشی بر اساس فصل های آموزشی، طبق برنامه نصب شده روی دیوار کلاس
- اعزام و بازگرداندن توانخواهان به واحدهای کاردرمانی، گفتاردرمانی و روان شناسی در خلال ساعات فعالیت، مطابق برنامه تنظیمی
- مطلع بودن از روند توانبخشی توانخواهان و ارائه ی آموزش های لازم در خصوص تداوم برنامه های آموزشی و توانبخشی به خانواده ها (با هماهنگی تیم توانبخشی)
- آموزش اصول غذا خوردن به توانخواهان کلاس خود، در ساعات تغذیه
- آماده نمودن توانخواهان برای عزیمت به منزل در ساعت ۱۳ و تحویل ایشان به سرویس ایاب و ذهاب و یا والدین با همکاری کمک مربی

تبصره: لازم است (به صورت مکتوب) تمامی اعضای تیم توانبخشی، مربی آموزشی را در جریان روند توانبخشی توانخواه قرار داده و مربی آموزشی نیز باز خورد لازم را در این خصوص، به اعضاء تیم ارائه دهد.

۷-۲: کارشناس کاردرمانی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هر یک از توانخواهان دریافت کننده ی خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارزیابی و تقویت مهارت های حرکتی درشت و ظریف مطابق استانداردهای روز
- ارزیابی و تقویت مهارت های رشد شناختی
- ارزیابی و تقویت مهارت های درکی و درکی - حرکتی
- ارزیابی و تقویت مهارت های ارتباطی
- ارزیابی و تقویت مهارت های روزمره و ابزاری زندگی (ADL و IADL)
- افزایش توجه و تمرکز (بینایی و شنوایی)

- تقویت حافظه
- رفع اختلالات حرکات چشم
- تحریک حواس مختلف و تقویت یکپارچگی حسی (رفع اختلال تعدیل حسی، رفع ناامنی در برابر نیروی جاذبه و...)
- بهبود برنامه ریزی حرکتی
- همکاری در تهیه و تدوین برنامه های آموزشی جهت اجرا در کلاس های آموزشی مرکز توسط مربی
- نظارت و پیگیری اجرای صحیح برنامه های آموزشی توسط مربی و خانواده
- مشاوره و راهنمایی اطرافیان توانخواه به ویژه والدین
- شرکت در جلسات تیم توانبخشی

۳-۷: کارشناس گفتاردرمانی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هریک از توانخواهان دریافت کننده ی خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارزیابی مهارت های گفتار و زبان شامل ارزیابی ویژگی های فیزیکی (حواس)، ویژگی های ساختاری و عملکرد منطقه دهانی، ویژگی های تنفسی، ویژگی های رفتاری، مهارت های دیداری و شنیداری، ویژگی های شناختی، ویژگی های زبانی و گفتاری / رفع اختلالات موجود و تقویت مهارت ها
- ارائه خدمات مرتبط با رفع مشکلات تنفسی، بلع و کنترل آبریزش دهان

۴-۷: کارشناس روانشناسی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هریک از توانخواهان دریافت کننده ی خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارزیابی بالینی
- شرکت در جلسات تیم توانبخشی و همکاری با تیم در تدوین برنامه توانبخشی توانخواه
- مصاحبه و مشاوره با توانخواه و خانواده
- ارتقا کیفیت ارتباط توانخواه و خانواده
- انتقال تجارب خانواده های موفق به سایر خانواده ها از طریق برگزاری جلسات مشترک گروه درمانی
- آموزش مهارت های روانی و اجتماعی به توانخواه و خانواده (مهارت های برقراری ارتباط، حل مسئله، مقابله با فشار روانی، مدیریت بحران و.....)
- هدایت و ارجاع خانواده های توانخواهان به مراکز مشاوره ژنتیک تحت نظارت سازمان (از طریق ارائه معرفی نامه به خانواده ها برای برخورداری از خدمت ویزیت ژنتیک به صورت رایگان)
- هدایت و ارجاع خانواده های توانخواهان واجد شرایط و در سنین پیش دبستانی، برای حضور در مهد و یا کلاس های پیش دبستانی و دریافت خدمات (یک روز در هفته) مطابق شیوه نامه ابلاغی

۷-۵: مربی امور ورزشی و هنری

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارزیابی و کسب آگاهی از توانایی های هر توانخواه و ارائه برنامه هنری (شامل یکی از سه فعالیت: نقاشی، موسیقی ویا تئاتر) و ورزشی توانخواهان و نصب آن دربخش
- ارائه آموزش های لازم برای دستیابی به مهارت های هنری و بدنی
- آموزش فعالیت های گروهی توانخواهان
- ایجاد حس همکاری توانخواهان جهت ادامه و پیگیری برنامه های هنری و ورزشی با هماهنگی روانشناس مرکز در این زمینه
- انجام کار تیمی جهت پیگیری های لازم بمنظور ادامه توانبخشی توانخواهان
- شرکت در جلسات تیمی به صورت مرتب و دوره ای برای بررسی وضعیت توانخواهان
- برگزاری کلاس های آموزشی با همکاری روانشناس در ارتباط با ویژگی ها و نیازهای توانخواهان برای همکاران و خانواده آنان
- آموزش مهارت های زندگی در قالب فعالیت های هنری و ورزشی
- همکاری با تیم توانبخشی جهت تعیین علایق و افزایش انگیزه ی توانخواهان

ماده ۸

فضای فیزیکی

- کلاسهای آموزشی با درب مستقل به راهرو، پنجره نور گیر و هوای کافی که به نسبت هر کلاس حداقل ۱۲ مترمربع به طور میانگین، دوازده نفر توانخواه در نظر گرفته می شود که با توجه به تعداد اینگونه کلاسها ظرفیت برای مراکز تخمین زده می شود.
- تبصره: برای کلاسهای بزرگتر از ۱۲ متر ظرفیت بیشتر محاسبه نمی گردد.
- فضای کاردرمانی حداقل ۱۸ متر مربع
- فضای گفتاردرمانی حداقل ۹ متر مربع - در صورت عدم تداخل ساعات کار، گفتاردرمان می تواند از فضای کاردرمانی استفاده نماید.
- فضایی مناسب برای فعالیت های هنری، ورزشی و بازی
- فضای استقرار و آموزش خانواده ها
- اتاق مسئول فنی و روانشناسی بصورت مشترک: با مساحت حداقل ۱۲ مترمربع
- آشپزخانه (در صورت سرو ناهار) و یا آبدارخانه
- سرویس بهداشتی دو عدد معمولی و یک عدد فرنگی (یکی از سرویس ها مجهز به دوش حمام باشد)

ماده ۹

تجهیزات و لوازم تخصصی

۹-۱: بخش آموزشی

- میزو صندلی مناسب وضعیت توانخواهان و به تعداد آنان
- وسایل آموزشی مناسب تحت نظر کارشناس روانشناسی مرکز
- قفسه نگهداری وسایل مربوط به توانخواهان
- تابلوهای مناسب آموزشی

۹-۲: بخش کار درمانی

- حداقل تخته تعادل، نردبان خوابیده، نردبان ایستاده، صندلی سی پی، مت، پازل، رولر، وج، آینه، وسایل کمک آموزشی، بازیهای فکری، تست پورد پگ بورد، وسایل خاص تحریکات حسی میز و صندلی مناسب آموزشی
- بقیه تجهیزات جهت تقویت کلیه مهارت های مندرج در ماده ۷ بر اساس نظر کارشناس کاردرمانی

تبصره: مفروش نمودن کف زمین بخش کاردرمانی به پوشش ضربه گیر، ترجیحا مت تاتامی ضروری می باشد.

۹-۳: بخش گفتار درمانی

- وسایل بازخورد بینایی و شنوایی - وسایل کمک آموزشی مانند کارت تصاویر و نرم افزارهای آموزشی - کتابهای آموزشی توانخواهان - لگو - پازل و موارد مشابه برحسب نیاز - قاشقک - گاز استریل - الکل - دستکش یکبار مصرف - نی - شمع - چراغ قوه - دستمال کاغذی - وسایل صدا ساز برای توانخواهان - وسایل بازی و آموزش توانخواهان - ضبط صوت برای ثبت نمونه گفتار توانخواهان - میزو صندلی مناسب
- بقیه تجهیزات جهت تقویت کلیه مهارت های مندرج در ماده ۷ بر اساس نظر کارشناس گفتاردرمانی

۹-۴: بخش بازی درمانی

- انواع وسایل بازی و سرگرمی توانخواهان زیر نظر روانشناس مرکز
- قفسه نگهداری وسایل مربوطه

۹-۵: بخش فرهنگی هنری

- تجهیزات هنری برای یکی از سه رشته موسیقی، تئاتر یا نقاشی براساس نظر کارشناس مربوطه
- تجهیزات ورزشی بر اساس نظر کارشناس تربیت بدنی